Між морквою та цибулею

Роберт Шеклі

Ви, певно, пам'ятаєте того забіяку, що жбурляв піском у 45-кілограмового хирляка? Звісно, цю проблему слабких людей неможливо вирішити, хоча Чарлз Атлас і стверджує протилежне. Справжньому забіяці подобається жбурляти піском у людей; від цього він отримує глибоке задоволення. І байдуже, що ви важите 120 кілограмів (кам'яні мускули і сталеві нерви), мудрі, немов Соломон, і дотепні, як Вольтер, — усе одно вам доведеться витягати з очей пісок образи, бо, ймовірно, ви нічого не зможете проти цього вдіяти.

Так міркував Говард Кордл — симпатичний чоловік, якого завжди відштовхували й зачіпали: прибиральники, фінансові адвокати, метрдотелі та інші особи, наділені владою. Кордл їх ненавидів. Він мовчки страждав від незліченних маніяків-агресорів, які лізли поперед нього в чергах, сідали в зупинене ним таксі й нахабно відбивали дівчат, з якими він розмовляв на вечірках.

Що найгірше, ці люди, схоже, самі прагнули до подібних вчинків і шукали нагоди, щоб завдати неприємностей ближньому.

Кордл не міг зрозуміти, чому так має бути, аж поки в один із днів у середині літа, коли він подорожував Північною Іспанією, йому не з'явився бог Тот-Гермес і не прошепотів пророчі слова:

— Слухай, синку, я добре знаю цю проблему, в рагу треба класти моркву, інакше м'ясо не протушиться.

— Моркву? — перепитав Кордл, намагаючись збагнути про що йдеться.

— Я кажу про тих типів, які не дають тобі жити, —пояснив Тот-Гермес. — Вони мусять так чинити, тому що вони — морква, а морква саме такою і є.

— Якщо вони — морква, — промовив Кордл, починаючи розуміти потаємний зміст, — тоді я...

— Ти, звісно, маленька, перламутрово-біла цибулина.

— Так! Боже мій, так! — вигукнув Кордл, несподівано вражений сліпучим світлом істини.

— Певна річ, ти й усі інші перламутрово-білі цибулини вважаєте моркву дуже неприємним явищем, такою собі безформною помаранчевою цибулиною, тоді як морква сприймає вас як вироджену круглу білу моркву. Я хочу сказати, що ви просто надто прискіпливо ставитесь одне до одного, тоді як насправді...

— Так, так, продовжуй! — у запалі вигукнув Кордл.

— Насправді ж, — оголосив Тот-Гермес, — у рагу для кожного відведено власне місце.

— Певна річ! Я зрозумів, я зрозумів, я зрозумів!

— А це означає, що всі, ким би вони не були, необхідні; і ви, якщо хочете отримувати задоволення, будучи славними симпатичними білими цибулинами, маєте

прагнути ненависної вам помаранчевої моркви. Інакше вийде не рагу, а така собі… є…

— Юшка! — захоплено підказав Кордл.

— Вірно кумекаєш, хлопче, — схвалив Тот-Гермес. —Склади слова, священику і неси людям знання божественної формули.

— Юшка, — повторив Кордл. — Тепер я чітко бачу: ніжна цибулева юшка — це наше уявлення про рай, тоді як вогненно-червоний морквяний відвар уособлює пекло. Усе сходиться!

— Ом мані падме хум, — благословив Тот-Гермес.

— А як бути із зеленим горошком? Що означає, з погляду Бога, м'ясо?

— Не чіпляйся за метафори, — порадив Тот-Гермес. —Це лишає жахливі рани. Обмежся морквою та цибулею. І давай краще вип'ємо. Фірмовий напій!

— А спеції, куди зарахувати спеції? — не вгавав Кордл, зробивши чималий ковток з іржавої похідної фляги.

— Хлопче, ти ставиш запитання, відповісти на які можна лише масону тринадцятого ступеня у формі та білих сандаліях. Тож вибач… Пам'ятай лише, що все йде в рагу.

— У рагу, — пробурмотів Кордл, облизуючи губи.

— І особливо звертай увагу на моркву та цибулю. Ви у цій страві незамінні.

— Морква й цибуля, — повторив Кордл.

— Така ваша доля, — сказав Тот-Гермес. — Оввa, та ми вже доїхали до Коруньї. Скинь мене тут де-небудь.

Кордл зупинив узяту напрокат машинку біля узбіччя дороги. Тот-Гермес підхопив із заднього сидіння рюкзак і вийшов:

— Дякую, що підкинув, приятелю.

— Нема за що… Дякую за вино. До речі, якої воно марки?

— Vino de casa з незначною домішкою старого еліксиру доктора Гамерфінгера з доданням сухої тонізуючої витяжки на основі фірмової розчинної кислоти. Виготовлене гнаррами у таємних лабораторіях Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі в рамках підготовки до великого загальноєвропейського турне.

— Чим би воно не було — воно, безперечно, є, — з почуттям сказав Кордл. — Чистий еліксир, як для мене. З ним можна вмовити антилопу купити краватку, а Землю перетворити з приплюснутої сфери на усічену піраміду… Про що це я?

— Не переймайся. Це частина твого шляху. Краще приляж.

— Коли боги наказують, прості смертні мають коритися, — співучо промовив Кордл і ліг на передньому сидінні. Тот-Гермес схилився над ним; його борода сяяла золотом, а дерева на задньому плані вінцем обрамляли голову.

— З тобою все гаразд?

— Ще ніколи в житті мені не було так добре.

— Побути з тобою?

— Це зайве. Ти навіть не уявляєш, як допоміг мені.

— Радий це чути, хлопче. Ти впевнений, що з тобою все гаразд? Тоді бувай.

І Тот-Гермес пішов у сонце, що заходило. Кордл лежав із заплющеними очима, легко розв'язуючи численні проблеми, які заводили у глухий кут найвеличніших філософів усіх епох. Він був трохи здивований, наскільки простими виявилися складні таємниці.

Нарешті Кордл заснув і прокинувся через шість годин. При цьому він забув більшість своїх геніальних здогадів і простих рішень. Це було незбагненно. Як можна було загубити ключі від Всесвіту?.. Але він згубив, і виправити ситуацію було неможливо. Рай втрачено назавжди.

Однак Кордл пам'ятав про моркву й цибулю, а також про рагу. Якби він міг вибирати, яке з геніальних рішень запам'ятати, то навряд чи вибрав саме це. Але сталося те, що сталося і нічого змінити не можна було. Кордл зрозумів, можливо інстинктивно, що у грі внутрішніх осяянь треба задовольнятися тим, що маєш.

Наступного дня, долаючи дрібні дорожні пригоди, він дістався до Сантандера й вирішив написати всім друзям дотепні листи і, можливо, навіть спробувати свої сили в написанні дорожніх нотаток. Для цього потрібна була друкарська машинка. Портьє в готелі підказав йому адресу ательє з прокату друкарських машинок. Там сидів клерк, що чудово володів англійською.

— Можна у вас взяти машинку на кілька днів? — запитав Кордл.

— Чому ні? — відгукнувся клерк. У нього було масне чорне волосся й тонкий аристократичний ніс.

— Скільки коштуватиме оця? — поцікавився Кордл, вказуючи на портативну модель "Ерики" тридцятирічної давнини.

— Сімдесят песет, тобто один долар на день. За звичайних умов.

— А хіба мої умови незвичайні?

— Звісно. Адже ви іноземець, у нас проїздом. Для вас це буде сто вісімдесят песет на день.

— Гаразд, — погодився Кордл, дістаючи гаманець. —На два дні, будь ласка.

— Прошу ще паспорт і п'ятдесят доларів застави. Кордл спробував обернути все на жарт.

— Я ж збираюсь на ній друкувати, а не одружуватися з нею.

Клерк знизав плечима.

— Послухайте, мій паспорт у портьє в готелі. Може, вистачить водійських прав.

— Звісно, ні! У мене повинен бути ваш паспорт на випадок неповернення речі.

— Але чому і паспорт, і застава? — здивувався Кордл, відчуваючи, що його намагаються водити за ніс. — Ця машинка не варта й двадцяти доларів.

— Ви експерт з ринкових цін в Іспанії на вживані німецькі друкарські машинки?

— Ні, але...

— Тоді дозвольте, сер, мені вести справи так, як я вважаю за потрібне. Крім того, я маю знати, для яких потреб ви використовуватимете нашу машинку.

— Використовуватиму?

— Так, використовуватимете.

Склалася одна з тих безглуздих закордонних ситуацій, яка може трапитися з кожним. Вимоги клерка були абсурдні, а манера триматися образлива. Кордл майже вирішив коротко кивнути, повернутися на каблуках і піти, але раптом згадав про моркву й цибулю. Йому згадалося рагу, і він зрозумів, що може бути будь-яким овочем, яким схоче.

Він повернувся до клерка, переможно посміхнувся й сказав:

— Ви хочете знати, як я збираюся використовувати вашу машинку?

— Саме так.

— Гаразд, — сказав Кордл. — Мушу визнати, я збирався запхати її в ніс.

Клерк витріщив очі.

— Це надзвичайно зручний метод перевезення контрабанди, — продовжував Кордл. — Крім того, я збирався підсунути вам крадений паспорт і фальшиві песети. А в Італії я продав би вашу машинку за десять тисяч доларів. Розумієте, у Мілані гострий дефіцит друкарських машинок; вони у розпачі й скуповують усе.

— Сер, — вимовив клерк, — ви, схоже, незадоволені.

— Слабо сказано, друже. Я передумав стосовно машинки. Але дозвольте зробити комплімент із приводу вашої англійської.

— Я її спеціально вивчав, — гордо заявив клерк.

— Це помітно. Незважаючи на певну слабкість у "р-р", ви розмовляєте немов венеціанський гондольєр, що страждає на "вовчу пащу". Найкращі побажання вашому шановному сімейству. А тепер я піду, і ви можете спокійно давити далі свої прищі.

Згадуючи цю сцену пізніше, Кордл дійшов висновку, що як на перший раз він непогано виступив у ролі моркви. Щоправда, фінал вийшов трохи нагараним, але загалом переконливим.

Найважливіше те, що він це зробив. І тепер, у тиші готельного номера, міг займатися не презирливим самобичуванням, а насолоджуватися тим фактом, що й сам поставив когось у незручне становище.

Він це зробив! Він перетворився з цибулини на моркву!

Але чи можна вважати його дії етичними? Імовірно, клерк не міг чинити інакше, адже він — продукт свого генетичного й соціального середовища і жертва виховання; він був природним, а не зумисне злостивим...

Кордл зупинив себе. Він помітив, що займається типово цибулинним самокопирсанням, в основі якого лежить неспроможність сприймати моркву інакше як вироджену цибулю.

Але ж тепер йому відомо, що у світі повинні існувати і цибуля, і морква, інакше не звариш рагу.

І ще він знав, що людина може бути будь-яким овочем на власний вибір: і кумедною маленькою зеленою горошиною, і грубим, різким зубком часнику (хоча, можливо, він чіпляється за метафори). У будь-якому разі людина може обирати собі місце у просторі між морквою та цибулею.

"Це варто добряче обміркувати", — відзначив Кордл, але не став цього робити.

Натомість, знехтувавши дощем, він подався оглядати місцеві пам'ятки, а згодом продовжив свою подорож.

Наступний випадок трапився в Ніці, у затишному ресторанчику на авеню Диябль-Блю з картатими червоно-білими скатертинами та неосяжним меню, написаним від руки червоним чорнилом. Там було четверо офіціантів, один із яких, як дві краплі води, був схожий на Жан-Поля Бельмондо, аж до сигарети, що звисала з нижньої губи, включно. Решта нагадували звичайних розбійників. У залі сиділи кілька скандинавів, які мовчки поїдали рагу з бобами, один старий француз у береті й троє скромних дівчат-англійок.

Повз нього якраз проходив Бельмондо. Кордл, який цілком пристойно, хоча й дещо по-книжному розмовляв французькою, попросив у нього десятифранковий комплексний обід, меню якого було виставлене у вітрині.

Офіціант зміряв його поглядом, що призначався для претензійних жебраків.

— На сьогодні усі скінчилися, — вимовив він і вручив Кордлові меню тридцятифранкового обіду.

У своєму старому втіленні Кордл скорився б долі й зробив замовлення. Або, можливо, підвівся б, тремтячи від обурення, і пішов з ресторану, перекинувши дорогою стілець.

Але зараз...

— Очевидно, ви мене не зрозуміли. — вимовив Кордл. — Згідно з французьким законом ви зобов'язані обслуговувати клієнтів за всіма фіксованими меню, виставленими у вітрині.

— Мосьє адвокат? — поцікавився офіціант, нахабно вперши руки в боки.

— Ні. Мосьє влаштовує неприємності, — попередив Кордл.

— Нехай мосьє спробує, — процідив офіціант. Його очі звузилися.

— Домовились, — сказав Кордл.

У цей час до ресторану завітала літня пара. На чоловікові був добротний синій у смужку костюм, на жінці — плаття в горошок.

— Вибачте, ви не англійці? — звернувся до них Кордл.

Трохи здивований, чоловік злегка нахилив голову, що, очевидно мало означати кивок.

— Раджу вам не замовляти тут їжу. Я — представник ЮНЕСКО, інспектор з харчування. Шеф-кухар тут явно з роду-віку не мив руки. Ми ще не закінчили перевірки на тиф, але є всі підстави для підозр. Щойно прибудуть мої асистенти з необхідним обладнанням...

У ресторані запала мертва тиша.

— Гадаю, варене яйце можна з'їсти, — змилостивився Кордл.

Очевидно, літній чоловік йому не повірив.

— Ходімо звідси, Мілдред, — сказав він, і пара вийшла.

— Ось ідуть шістдесят франків плюс п'ять відсотків чайових, — холодно констатував Кордл.

— Негайно забирайтесь звідси! — прогарчав офіціант.

— Мені тут подобається, — оголосив Кордл, складаючи руки на грудях. — Обстановка, затишок...

— Сидіти, не замовляючи, не дозволяється.

— Я замовляю. Десятифранкове меню.

Офіціанти перезирнулись, кивнули в унісон і почали наближатися військовою фалангою. Кордл звернувся до інших відвідувачів:

— Прошу всіх бути свідками! Ці люди збираються напасти на мене, четверо проти одного, всупереч французькому закону й загальнолюдській етиці, лише тому, що я бажаю замовити хибно розрекламоване десятифранкове меню!

Це була довга промова, але в цьому випадку красномовство не зашкодило. Кордл повторив її англійською.

Англійки порозкривали роти. Старий француз продовжував їсти суп. Скандинави похмуро кивнули й почали знімати піджаки.

Офіціанти знову перезирнулись. Той, що нагадував Бельмондо, сказав:

— Мосьє, ви змушуєте нас викликати поліцію.

— Чудово, отже, мені не доведеться викликати її самому, — багатозначно промовив Кордл.

— Певна річ, мосьє не бажає провести свою відпустку в суді?

— Мосьє саме так проводить більшість своїх відпусток, — запевнив Кордл.

Офіціанти знову перезирнулися. Потім Бельмондо підійшов до Кордла з тридцятифранковим меню — Цей обід коштуватиме месьє десять франків. Очевидно, це все, що мосьє може собі дозволити.

Цей випад Кордл пропустив повз вуха.

— Принесіть мені цибулевий суп, зелений салат і м'ясо по-бургундському.

Офіціант вийшов, щоб передати замовлення. Кордл помірно гучним голосом наспівував "Вальс Матильди". Він підозрював, що це може прискорити обслуговування.

Замовлення принесли, коли він удруге проспівав "Ти не побачиш мене живою". Кордл присунув до себе суп і взяв ложку.

Це був напружений момент. Усі відвідувачі відірвалися від їжі. Кордл нахилився вперед і делікатно втягнув носом запах.

-Тут чогось не вистачає, голосно повідомив він.

Насупившись, Кордл вилив цибулевий суп у м'ясо по-бургундськи, принюхався, похитав головою, скришив у місиво півскибки хліба, знову принюхався, додав салату й рясно посолив.

— Ні, — сказав він, стиснувши губи. — Не піде. —І вивернув уміст тарілки на стіл.

Це був варварський вчинок, який можна порівняти хіба що зі спаплюженням Мони Лізи. Уся Франція й більша частина Західної Швейцарії завмерли.

Неквапливо, але й не даючи приголомшеним офіціантам часу, щоб опам'ятатися, Кордл підвівся й кинув у цю кашу десять франків. Біля дверей він обернувся.

— Мої вітання кухареві, якому місце не тут, а біля бетономішалки. А це, друзі, для

вас.

Він кинув на підлогу свою зім'яту носову хустку.

Кордл виходив з ресторану, мов той матадор, що після серії блискучих пасів відважно повертається спиною до розлюченого бика. З якихось невідомих причин офіціанти не кинулися навздогін, щоб роздерти на шматки, а залишки — повісити на найближчому ліхтарі. Тож Кордл пройшов десять чи п'ятнадцять кварталів, навмання звертаючи то праворуч, то ліворуч. Так він дійшов до Променад дез Англе й сів на лаву. Він тремтів, а його сорочка стала мокрою від поту.

— Але я зробив це! — сказав він. — Я це зробив! Я поводився нестерпно й вийшов сухим із води!

Аж тепер він усвідомив, чому морква поводиться саме так. Боже Всемогутній на небесах, яка це радість, яке блаженство!

Після цього Кордл повернувся до своєї звичайної м'якої манери поведінки й залишався таким аж до другого дня його перебування в Римі. Він та семеро інших водіїв вишикувалися в ряд перед світлофором на Корсо Вітторіо-Еммануїла Другого. Позаду стояло ще з двадцять машин. Усі водії не вимикали двигуни, схилившись над кермом, примруживши очі й мріючи про Ла-Манш. Усі, крім Кордла, який насолоджувався чудовою архітектурою старого Рима.

Увімкнулося зелене світло. Водії натиснули акселератори, намагаючись допомогти розкрутитися колесам своїх малопотужних "фіатів", зношуючи зчеплення й власні нерви, до того ж роблячи це відверто й шумно. Усі, крім Кордла, що, здавалося, був єдиною в Римі людиною, яка не прагнула виграти перегони чи встигнути на побачення. Не поспішаючи, але й не зволікаючи, він завів двигун і витиснув зчеплення, витративши на це дві секунди, що було немислимо для Монца або Монте-Карло.

Водій позаду роздратовано посигналив. Кордл посміхнувся таємничою, кривою посмішкою. Він увімкнув нейтральну передачу, затягнув ручне гальмо й виліз із машинки. Потім повільно підійшов до водія, який йому сигналив, а зараз не тямився від люті, нишпорячи під сидінням у пошуках монтування.

— Що? — запитав Кордл французькою. — Щось не так?

— Ні, ні, нічого, — відповів той французькою. І це була його перша помилка. — Я просто хотів, щоб ви їхали, ну рухалися!

— Але я саме збирався це зробити, — резонно зауважив Кордл.

— Чудово! Усе гаразд!

— Ні, не все, — похмуро повідомив Кордл. — Мені здається, я заслуговую на краще пояснення, чому ви мені сигналили.

Нервовий водій — міланський бізнесмен, який прямував на відпочинок із дружиною та чотирма дітьми, необачно відповів:

— Шановний, ви надто барилися й затримували всіх.

— Затримував? — перепитав Кордл. — Ви просигналили через дві секунди після того, як увімкнулося зелене світло. Ви називаєте це затримкою?

— Пройшло набагато більше часу, — намагався сперечатися міланець.

Тим часом рух зупинився аж до Неаполя. Зібралася десятитисячна юрба. У Вітербо та Генуї з'єднання карабінерів були приведені у стан бойової готовності.

— Це неправда, — спростував Кордл. — У мене є свідки. — Він махнув рукою у бік юрби, що захоплено загула. — Я запрошу їх до суду. Ви маєте знати, що порушили закон, подаючи звуковий сигнал у межах міста за явно не надзвичайних обставин.

Міланський бізнесмен поглянув на юрбу, яка збільшилася вже до п'ятдесяти тисяч. "Боже милостивий, — думав він, — пошли знову навалу готів, щоб винищили цих кровожерливих римлян! Нехай земля розверзнеться й поглине цього божевільного француза! Пришли сюди Джанкарло Морелі з його фальшивою ложкою, хай поперерізає вени йому на зап'ястках!"

Над головами прогриміли реактивні винищувачі Шостого флоту, готуючись запобігти довгоочікуваному державному перевороту.

Дружина міланського бізнесмена вигукувала образливі слова, що сьогодні він таки розіб'є її слабке серце й відправить його поштою її матері, щоб доконати й ту.

Що було робити? У Мілані цей француз давно б поклав свою голову на плаху. Але Рим — південне місто, непередбачуване й небезпечне. Та й з погляду закону він вчинив неправильно, що створювало додаткову перевагу його супротивникові.

— Гаразд, — сказав він. — Подача звукового сигналу, можливо, й справді була зайвою, хоча ви мене певною мірою спровокували.

— Я наполягаю на повному вибаченні, — зажадав Кордл.

Зі сходу пролунав грім: тисячі радянських танків вишикувалися в бойовий порядок на рівнинах Угорщини, готові дати відсіч довгоочікуваному вторгненню НАТО у Трансильванію. У Форджі, Бриндизі, Барі вимкнули водопостачання. Швейцарія закрила свої кордони й розпочала мінування залізничних тунелів.

— Гаразд, вибачте! — заволав міланський бізнесмен. — Мені прикро, що спровокував вас і взагалі народився на світ! Вибачте, ще раз! А тепер, може, ви підете й дасте мені померти спокійно?!

— Я приймаю ваше вибачення, — сказав Кордл. —Сподіваюсь, ви не образились на мене?

Він повернувся до своєї машинки, тихенько наспівуючи, й поїхав під захоплені вигуки мільйонів глядачів.

Світ, що висів на волосині, був врятований.

Кордл доїхав до арки Тита, зупинив авто й під звуки тисяч труб пройшов під нею. Він заслужив свій тріумф не менше, ніж сам Цезар.

Боже, упивався він, який я був огидний!

У лондонському Тауері, у Воротях Зрадника, Кордл наступив на ногу молодій дівчині. Це поклало початок їхньому знайомству. Дівчину звали Мевіс. Вона приїхала з Шорт-Гілз, Нью-Джерсі. У неї було чудове довге темне волосся; вона була стрункa, мила, розумна, енергійна й мала почуття гумору. У неї були невеликі недоліки, які в нашій історії не відіграють жодної ролі. Кордл почастував її кавою, і решту тижня вони провели разом.

Здається, я надто нею захопився, сказав собі Кордл на сьомий день і одразу зрозумів, що висловився неточно. Він був палко й безнадійно закоханий.

А що почувала Мевіс? Невдоволення його присутністю вона не виказувала. Цілком, можливо, що відповідала йому взаємністю.

У той момент Кордла осяло прозріння. Він усвідомив, що тиждень тому наступив на ногу своїй майбутній дружині й матері двох його дітей, яких ще належало народити й принести до затишного будиночка в кількох рівнях із надувними меблями, розташованого десь у Саміті, штат Нью-Джерсі, або, можливо, Мілбурні.

Мабуть, вголос це звучить неприваблиро й провінційно, але Кордл справді цього прагнув і не виявляв ніяких претензій на космополітанство. Зрештою, не всі з нас можуть жити, як капітан Фера. Як не дивно, далеко не всі навіть прагнуть цього.

Того дня Кордл і Мевіс поїхали до резиденції маршала Гордона в Белгравії на виставку візантійської мініатюри. Захоплення Мевіс візантійською мініатюрою видавалося тоді Кордлові цілком безневинним. Колекція була приватною, але дівчина через місцевого менеджера компанії "Евіс" якось організувала запрошення.

Вони підійшли до резиденції, яка містилася у жахливому будинку часів Регентства в Хадлстон-М'юз, і подзвонили. Двері відчинив дворецький у повній парадній вечірній уніформі. Вони показали запрошення. Погляд дворецького і його піднята брова недвозначно показали, що їхні запрошення належать до розряду другосортних, призначених для простих смертних, надокучливих шанувальників мистецтва, що приїжджають по 17-денних путівках економ-класу, а не до поважних гравірованих атласних шедеврів, що їх приносять таким людям, як Пабло Пікасо, Джекі Онасис, Норман Мейлер, Чарлз Горе та іншим рушіям і володарям світу.

Дворецький промовив:

— О так... — Два слова сповнені похмурого змісту. Його обличчя зморщилося, як у людини, до якої

несподівано завітав Тамерлан з полком Золотої Орди.

— Мініатюри, — нагадав йому Кордл.

— Так, звісно... Але боюся, сер, що сюди не пускають людей без піджака й краватки.

Стояв задушливий серпневий день, і на Кордлі була лише спортивна сорочка.

— Мені не почулося? Піджак і краватка?

— Такі правила.

— Невже один раз не можна зробити виняток? — попросила Мевіс.

Дворецький похитав головою.

— Ми повинні дотримувати правил, міс. Інакше... Він не закінчив фразу, але його презирство до вульгарного стану мідною плитою зависло в повітрі.

— Безумовно, — приязно посміхаючись, промовив Кордл. — Отже, піджак і краватка? Зараз ми це влаштуємо.

Мевіс поклала руку йому на плече.

— Ходімо, Говарде. Зайдемо якось іншим разом.

— Дурниці, кохана. Позич-но мені свій плащ... Він зняв із Мевіс білий дощовик і напнув на себе,

розриваючи його по шву.

— Ну, приятелю, ми пішли, — поблажливо сказав він дворецькому.

— Боюся, що ні, — промовив той голосом, від якого зав'яли б артишоки. — У всякому разі, лишається ще краватка.

Кордл чекав цього. Він витяг свою вологу полотняну носову хустку й зав'язав навколо шиї.

— Ви задоволені? — посміхнувся він з виглядом Пітера Лора у ролі містера Мото — єдиного героя, якого він пам'ятав.

— Говарде! Ходімо!

Кордл чекав, посміхаючись дворецькому, який вперше за своє життя почав хвилюватися.

— Боюся, сер, що це не...

— Що "не"?

— Це не зовсім те, що розуміють під піджаком і краваткою.

— Ви хочете сказати, — почав Кордл пронизливо неприємним голосом, — що ви експерт з чоловічого одягу, а за сумісництвом відчиняєте двері відвідувачам?

— Звісно, ні! Але це імпровізоване вбрання...

— До чого тут "імпровізоване"? Ви гадаєте, що до вашого огляду треба готуватися три дні?

— Ви вдягнули жіночий плащ і брудну носову хустку, — наполягав дворецький. — Гадаю, нам більше нема про що говорити.

Він збирався зачинити двері, але Кордл швидко промовив:

— Тільки зроби це, голубе, і я притягну тебе до суду за наклеп і образу особистої гідності. Це серйозні обвинувачення, в мене є свідки.

Довкола Кордла вже зібралася невелика, але зацікавлена юрба.

— Це смішно, — мовив дворецький, намагаючись виграти час. — Я зараз викличу...

— Ув'язнення у "Вормвуд-Скрабс" насмішить вас іще більше, — сказав йому Кордл. — Я переслідуватиму вас у судовому порядку й доведу справу до кінця.

— Говарде! — закричала Мевіс.

Він скинув її руку й лютим поглядом змусив дворецького застигнути на місці.

— Я мексиканець, хоча, можливо, моя чудова англійська й ввела вас в оману. У моїй країні чоловік радше переріже собі горло, ніж залишить таку образу без відповіді. Ви сказали жіночий плащ? Hombre, коли я надягаю його, він стає чоловічим. Чи ви натякаєте, що я тагісоп, як тут у вас кажуть — гомосексуаліст?!

Натовп, який потроху збільшувався, схвально загомонів. Дворецького не любив ніхто, крім хазяїна.

— Я не мав на увазі нічого подібного, — мляво запротестував дворецький.

— Отже, це чоловічий плащ?

— Як вам буде завгодно, сер.

— Незадовільно. Отже, ви не відмовляєтеся від вашої брудної інсинуації? Я йду по поліцейського.

— Зачекайте! Навіщо так поспішати?! — вигукнув дворецький. Він зблід, його руки тремтіли. — Ваш плащ — це чоловічий плащ, сер.

— А як щодо моєї краватки?

Дворецький голосно засопів, видав гортанний звук і зробив останню спробу зупинити Запату та його кровожерливих пеонів.

— Але, сер, ваша носова хустка явно…

— Те, що я ношу довкола шиї, — холодно промовив Кордл, — стає тим, чим повинно бути. А якби я обв'язав навколо горла шматок кольорового шовку, ви що, назвали б його бюстгальтером? Льон — цілком придатний матеріал для краватки, verdad? Функція визначає термінологію, чи не так? Якщо я приїду на роботу на корові, ніхто не скаже, що я осідлав біфштекс. Ви бачите якусь логічну неузгодженість у моїх аргументах?

— Боюся, я не зовсім розумію…

— То як ви насмілюєтеся судити? — Юрба захоплено заревла.

— Сер! — вигукнув переможений дворецький. — Благаю вас…

— Отже, — із задоволенням констатував Кордл, — у мене є піджак, краватка і запрошення. Може, ви погодитеся бути нашим гідом і покажете візантійські мініатюри?

Дворецький відчинив двері перед Панчо Вілья та його татуйованими ордами. Останній бастіон цивілізації капітулював менш як за годину. Вовки завили на берегах Темзи, босонога армія Морелоса увірвалася до Британського музею, а над Європою запала ніч.

Кордл і Мевіс оглядали колекцію мовчки. Вони не обмінялися ані словом, поки не залишилися наодинці в Ридженте-парку.

— Послухай, Мевіс… — почав Кордл.

— Ні, це ти послухай! — перервала вона. — Ти був жахливий! Просто нестерпний! Ти був… Я не можу знайти достатньо брудного слова для тебе! Мені ніколи не спадало на думку, що ти один із тих садистів, які отримують задоволення, принижуючи інших людей!

— Але ж, Мевіс, ти чула, як він розмовляв зі мною, його тон…

— Він дурний дідуган і трохи не сповна розуму, —сказала Мевіс. — А тебе я вважала іншим.

— Але він казав…

— Не має значення. Головне — ти насолоджувався собою!

— Гаразд, мабуть, ти маєш рацію, — погодився Кордл. — Але дозволь я поясню.

— Пояснюй комусь іншому. Усе скінчено. Будь ласка, йди, Говарде. Назавжди.

Майбутня мати двох його дітей повернулася й пішла геть з його життя. Кордл поспішив за нею.

— Мевіс!

— Я покличу поліцейського, Говарде, слово честі, покличу!

— Мевіс, я кохаю тебе!

Певна річ, вона чула його, але не зупинялася. Це була мила, симпатична дівчина і явно незмінна — цибулина.

Кордл так і не зумів нічого пояснити Мевіс про рагу й необхідність випробувати поведінку, перш ніж засуджувати її. Моменти містичного натхнення рідко повторюються. Але йому вдалося переконати її, що то був якийсь шок, чистий випадок, зовсім немислимий і… поруч з нею… таке ніколи не повториться.

Зараз вони одружені, у них дівчинка й хлопчик; вони живуть у затишному будиночку на різних рівнях у Плейнфілді, Нью-Джерсі, й цілком щасливі. Кордла, як і раніше, відштовхують і зачіпають прибиральники, фінансові адвокати, метрдотелі та інші особи, наділені владою. Але є одна відмінність.

Тепер Кордл регулярно їздить відпочивати сам, без дружини й дітей. Минулого року прославився в Гонолулу. Цього року він їде до Буенос-Айреса.